

Orale og dentale seneffekter etter kreftbehandling i ung alder

Foto: Privat.

KRISTINE EIDAL TANEM

Kristine Eidal Tanem er utdannet tannlege (2013) ved Universitet i Oslo (UiO). Doktorgradsarbeidet er utført som en del av den integrerte dobbeltkompetanseutdanningen ved Avdeling for oral kirurgi og oral medisin, Det odontologiske fakultet, UiO. Veiledere har vært professor Bente Brokstad Herlofson, professor Anne B. Skaare, ph.d. og spesialist Petter Wilberg og ph.d. og overlege Einar Stensvold.

Kristine Eidal Tanem disputerte ved Det odontologiske fakultet i Oslo den 5. mai 2023 med avhandlingen «Oral and dental late effects after treatment of cancer at a young age».

Kreft i ung alder (under 19 år) rammer om lag 400 000 personer globalt hvert år. Forbedret behandling har ført til at femårs overlevelse for enkelte kreftformer er over 80 %. Kreft hos barn og unge skiller seg fra kreft hos voksne, da kreftsykdom hos disse forekommer i vev og organer som er i vekst. Disse pasientene har ofte en høy risiko for seneffekter, på grunn av kreftens store vekstpotensialet og påvirkning behandling kan ha på en kropp som er under utvikling.

Seneffekter etter kreft defineres som senskader relatert til sykdommen og/eller behandlingen som oppstår eller vedvarer mer enn tre måneder etter avsluttet behandling. At flere overlever kreft i ung alder, fører til en større gruppe pasienter som skal leve et langt liv etter behandling og som vil kunne oppleve seneffekter som kan påvirke funksjon og livskvalitet. Seneffekter vil og kunne oppstå i munnen og omliggende vev.

Målet med denne avhandlingen var å studere forekomsten av seneffekter i munnhule og omliggende vev hos langtidsoverlevende etter kreft i ung alder. Arbeidet er basert på to tverrfaglige studier i samarbeid med Oslo Universitetssykehus, der fokusgruppene var overlevende etter krefttyper utenfor hode-halsområdet.

Den første studien omhandlet langtidsoverlevende etter allogent stamcelletransplantasjon (allo-SCT) før fylte 30 år. Studien viste at 28 % av deltagerne hadde kronisk Graft versus Host Disease (GVHD), såkalt «transplantat-mot-vert-sykdom», i munnhulen, noe som er en fryktet seneffekt etter allo-SCT. Det ble påvist at funn av kronisk GVHD i munnhulen var assosiert med funn av GVHD i andre organer. Den andre studien inkluderte langtidsoverlevende etter behandling av hjernesvulster før fylte 20 år. I denne studien ble det vist at over en tredjedel hadde redusert gapehøyde, og nesten like mange hadde minst en tannutviklingsforstyrrelse. Begge disse funnene ble hyppigst sett hos dem som ble behandlet før fylte fem år. Ved test av smak- og luktfunksjon, hadde nesten en tredjedel redusert smakssaks og over 50 % redusert luktesans. De fleste av disse deltagerne hadde selv ikke oppfattet at funksjonene var redusert.

Avhandlingen viser at mange langtidsoverlevende etter kreftbehandling i ung alder har seneffekter i munnhulen og omliggende vev. Risikoen for flere av seneffektene er kreftbehandlingen de fikk i svært ung alder. I tillegg ble det sett at funn i munnhulen kan være signifikant assosiert med seneffekter i andre organer. Avhandlingen har vist at seneffekter kan være til stede, til tross for at individet selv ikke oppfatter det. Funnene understreker viktigheten av at overlevende etter kreft i ung alder bør følges regelmessig og nøye opp av tannhelsepersonell. I tillegg er det viktig med et tverrfaglig samarbeid om disse pasientene.